

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

(ตำบลคอนฉิม)

จัดทำโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลคอนฉิม

อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ด้านเกษตรกรรม	๑-๒
๒. ด้านหัตถกรรม	๓-๔
๓. ด้านอาหารพื้นบ้าน	
๓.๑ กลุ่มทำปลาร้าบอง	๕-๗
๓.๒ ข้าวแตนสมุนไพร	๘-๑๐
๔. ด้านประเพณี	๑๑-๑๒
๕. ด้านศิลปกรรม	๑๓-๑๔
๖. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑๕-๑๖

คำนำ

ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกัน จะมีมากมายในหลาย ด้าน แล้วแต่งานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล เป็นผู้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับ ธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบชอบ ค้นหาความจริง ช่างสังเกตและนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นฐานข้อมูลการ ดำเนินงาน และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามในตำบลคอนฉิม ให้คงอยู่ใน ท้องถิ่น และสืบสานแก่คนรุ่นหลังต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลคอนฉิม

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑)อนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญ อย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และ ธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลคอนนิม ได้เล็งเห็นความสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญา ท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนา แก้ปัญหา เป็นทั้ง สติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและ แนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ใน หลายวิชา ดังที่ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้าน การเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตรเป็นต้น
๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อ เชลลการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่าง ปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอัน เป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทาง หัตถกรรม เช่นการรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่ม หัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น
๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและ รักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทาง ด้านสุขภาพและอนามัยได้
๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน
๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการ การค้าการสะสมและ บริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน
๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกัน คุณภาพชีวิตของคนให้ เกิดความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม
๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆเช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น
๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงาน ด้านต่างๆ ทั้งขององค์กร ชุมชน องค์กรทาง สังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัด การศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึง กระบวนการเรียนรู้พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณีหมายถึง ความสามารถประยุกต์และ ปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อและ ประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและ สิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอด หลักศาสนา การบวชป่า เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ด้านเกษตรกรรม

นา แสน ๑ ไร่๑

๓๒ หมู่ที่ ๓ บ้านโนนสวรรค์ ตำบลคอนฉิม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ๔๐๓๓๐

นายหนูกาล วิรุณละพันธ์ ที่อยู่ ๓๒ หมู่ที่ ๓ บ้านโนนสวรรค์ ตำบลคอนฉิม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ๔๐๓๓๐

จุดเด่นของศูนย์

การทำเกษตรผสมผสาน โดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๑ ไร่ ๑ แสน การปลูกผักหวานป่า การเลี้ยงปลา การปลูกข้าว ๑ ไร่ ได้ข้าว ๑๐๐ ถึง การอนุรักษ์ไม้ยืนต้น การเพาะเห็ดและปลูกพืชในป่าธรรมชาติ

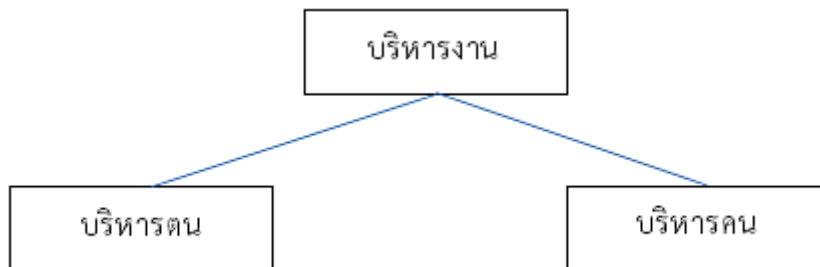
ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านโนนสวรรค์ จำนวนพื้นที่ของศูนย์ฯ มี ๒๑ ไร่ ๓ งาน ประเภทกิจกรรมทางการเกษตร เกษตร : ผสมผสาน นายหนูกาล วิรุณละพันธ์ ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาดูงานที่ศูนย์ปราชญ์ ชาวบ้านพ่อผาย สร้อยสระกลาง จังหวัดบุรีรัมย์ จึงเกิดแรงบันดาลใจในการทำเกษตรแบบผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้เริ่มจากการทำนา ๑ ไร่ ได้ข้าว ๑๐๐ ถึง และการทำเกษตรประณีต คือ จนประสบผลสำเร็จจนเป็นสถานที่ "การปลูกทุกอย่างที่กินได้" ศึกษาดูงาน และได้มีหน่วยงานราชการต่างๆ ในจังหวัดสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาศูนย์ฯ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตรที่จัดอบรม

ชื่อหลักสูตร เกษตรทฤษฎีใหม่ ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นา"๑ ไร่" ได้ข้าว ๑๐๐ ถึงประกอบด้วย การปรับเปลี่ยน " ปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำไร่นาสวนผสม /แนวคิดการปฏิบัติสู่การดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การทำน้ำหมัก การทำน้ำยาซักฟบน้ำยาอเนกประสงค์ และการทำนาอินทรีย์ การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลาตก เต่าประหยัดพลังงานน้ำส้มควันไม้ และพลังงานทดแทน การเพาะปลูกผักหวานป่า การอนุรักษ์ป่า การทำบัญชีครัวเรือน และการจัดทำแผนการผลิตทางการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

คุณหนูกาล เป็นนักบริหารจัดการแม่จะมีข้อจำกัดในพื้นที่แต่สามารถบริหารจัดการได้ประโยชน์สูงสุด

คุณหนูกาลมีความพอใจในสิ่งที่ตนเองทำ เอาใจฝึกฝนในสิ่งนั้น (วิริยะ) มีความขยันหมั่นเพียรในอาชีพของตนเอง (ฉันทะ) ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล (จิตตะ) ไม่วางธุระคิดค้นหาวิธีการแก้ไข้ปัญหาปรับปรุงอยู่เสมอ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวกเมื่อพบข้อบกพร่องของงานก็รีบแก้ไขทำให้ดียิ่งขึ้น (วิมังสา)

ความพร้อมของศูนย์

ศูนย์ฯ มีอาคารฝึกอบรมสามารถรองรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประมาณ ๑๐๐ คน และเรือนนอนรองรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ ๕๐ คน อาคารรับประทานอาหาร พร้อมโต๊ะ เก้าอี้รองรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ ๑๐๐ คน มีห้องน้ำ จำนวน ๑๐ ห้อง มีสถานที่สำหรับจัดกิจกรรม และมีโสตทัศนูปกรณ์วัสดุสำนักงานที่ เพียงพอสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีฐานการเรียนรู้ภายในศูนย์ฯ โดยมีวิทยากร จำนวน ๔ คน

๒.ด้านที่ดินกรรม

กลุ่มทอผ้าไหม

ประวัติบ้าน ดอนโจด หมู่ ๖ ต.คอนฉิม.

บ้านดอนโจดเริ่มก่อตั้ง ราวปี พ . ศ . ๒๔๓๗ โดยอประแดงแซ่น กับพ่อตาโหมด ซึ่งอพยพมาจาก บ้านคอนฉิม เพื่อสะดวกในการทำนา ทำไร่ โดยครั้งแรกอาศัยหนองนาบักคำ เป็นหนองน้ำกินน้ำใช้ ต่อมาหนองบักคำ ตื้นเขิน กอปรกับชาวบ้านจากบ้านคอนฉิมและโนนเก่าน้อยอพยพมาอยู่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ขาดแคลนน้ำ ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันขุดหนองโสกกะทิเป็นที่กักเก็บน้ำไว้ใช้จนถึงปัจจุบัน ต่อมาราวปี พ . ศ ๒๔๗๖ โดยก ารนำของนายพา จันทะภา สารวัตรผู้ใหญ่บ้าน แ ละชาวบ้านกว่า ๕๐ ครอบครัว ได้สร้างวัดขึ้น โดยมีพระภิกษุสี ดอกไม้งาม เป็นเจ้าอาวาส และในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ . ศ ๒๔๘๒ ได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นครั้งแรก โดยผู้ก่อตั้งคือ ขุนเสลภูมิ ยพิพัฒน์ นายอำเภอพล ซึ่งในระยะแรกอาศัยศาลาวัดที่ไม่มีพระภิกษุจำพรรษาเป็นสถานที่เล่าเรียน และในปี พ . ศ ๒๕๑๙ โดยการนำของ นายอำคา พิริยะ ผู้ใหญ่บ้าน ได้ประชุมชาวบ้าน_กรรมการหมู่บ้าน คณะครูในโรงเรียนบ้านดอนโจด ได้ตกลงเปลี่ยนสถานที่ตั้งของโรงเรียนเพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างวัดเพิ่มเติมกับที่สาธารณประโยชน์ชื่อว่า ดอนหมาตาย ซึ่งตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีเนื้อที่ ๒๑ ไร่เศษ โดยเริ่มสร้างกุฏิ ๒ หลัง ศาลาการเปรียญ ๑ หลัง ละ ในปี พ . ศ ๒๕๒๒ โรงเรียนได้นำที่ดินดอนหมาตายขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ และก่อสร้างอาคารเรียนหลังแรกพร้อมอาคารประกอบ และในปี ๒๕๒๓ ได้รื้อถอนอาคารเรียนหลังเดิมที่ตั้งอยู่ที่ดินวัด เพื่อย้ายไปอยู่ที่ใหม่ และใช้เป็นสถานที่เล่าเรียนมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับผู้นำหมู่บ้าน เมื่อปี ๒๔๘๖ ทางราชการได้แต่งตั้งนายสี จันทะภา เป็นผู้ใหญ่บ้านโคกสว่างและให้ดูแลบ้านดอนโจดด้วย จนถึง พ .ศ ๒๔๘๘ ได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยนายพรมา ดอกไม้งาม ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านดอนโจด หมู่ที่ ๑๓ ตำบลคอนฉิม อำเภอพล จนถึงปี พ . ศ ๒๕๐๐ ได้เลือกนายอำคา พิริยะ เป็นผู้ใหญ่บ้านดอนโจด หมู่ ๙ ตำบลคอนฉิม อำเภอพล พอถึงปี ๒๕๒๑ ชาวบ้านได้เลือกนายบุญเพิ่ม ขุนทิพย์ทอง เป็นผู้ใหญ่บ้านดอนโจด หมู่ที่ ๖ ตำบลคอนฉิม กิ่งอำเภอเวียงใหญ่ และเมื่อปี ๒๕๒๒ ชาวบ้านได้เลือกนายบุญเถิง กองหล้า เป็นผู้ใหญ่บ้าน จนถึง พ. ศ .๒๕๓๗ ได้ถึง แก่กรรม ชาวบ้านจึงได้เลือกนายสุพิน ศรียะ และนายประสาท มาบพันนา เป็นผู้ใหญ่บ้านดอนโจด ตามลำดับจนถึงปัจจุบัน

วิสัยทัศน์การพัฒนาหมู่บ้าน คิด ค้น หาความบก พร่อง เพื่อนำไปสู่การแก้ไข

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต

- ๑) ระยะทางจากอำเภอถึงหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ตลอดสายความยาว ๗ กิโลเมตร
- ๒) พื้นที่ทั้งหมด ประมาณ ๒๕๐๐ ไร่ แยกเป็น
 - พื้นที่อยู่อาศัย ประมาณ ๑๓๐ ไร่
 - พื้นที่การเกษตร ประมาณ ๒๐๐๕ ไร่
- พื้นที่ด้านอื่น ๆ เช่น พื้นที่ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ,พื้นที่ป่าสงวน ประมาณ ๓๖๕ ไร่

๑.๒) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อ เขตติดต่อ บ้านโนนเก่าน้อย - โคกสว่าง

ทิศใต้ ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโนนเก่าน้อย

ทิศตะวันออก ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโนนเก่าน้อย - ป่าแดง

ทิศตะวันตก ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโคกสว่าง - กุดหมากเห็บ

๑.๓ จำนวนครัวเรือน และประชากร

จำนวนครัวเรือน ๑๓๗ ครัวเรือน ประชากร ๖๐๑คน ชาย ๓๑๒ คน หญิง ๒๘๙ คน มีวัย

แรงงาน ๔๔๘ คน ไปทำงานต่างถิ่นในประเทศ ๑๗๕ คน และทำงานต่างประเทศ

๖ คน เพศชายส่วนมากมีทักษะด้าน ช่างปูน ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ จักสาน เพศหญิงมีทักษะด้านการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย เป็นต้น

๒ สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ ประชาชนมีอาชีพหลักคือการเกษตร (ทำนา) อาชีพเสริม คือทอผ้าไหม การทำน้ายาล้างจาน น้ำปลา และรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๗,๐๐๐ บาท ปี เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ/คน/๒

๑.๔ ชื่อกลุ่มองค์กรต่าง ในหมู่บ้าน ดังนี้/

- ๑) กองทุนหมู่บ้าน
- ๒.) กองทุน กข.คจ.
- ๓) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- ๔) กลุ่มทอผ้าไหม
- ๕) กลุ่มเกษตรกร
- ๖) กลุ่มทำ น้ำปลา และ น้ายา ล้างจาน
- ๗) กลุ่มบู้ยชีวภาพ

๓. ลักษณะภูมิประเทศภูมิอากาศ/

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ ดอน ภูมิอากาศร้อน แห้งแล้ง น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ

๔. ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ มี ผ้าไหมมัดหมี่

ตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม มัดหมี่บ้านดอนใจดี

๕. ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ด้าน การทอผ้าไหม ๑๐ คน การเกษตรผสมผสาน ๘ คน

การจักสาน ๘ คน หมอแผนโบราณ หมอจับเส้น และยังมีแหล่งเรียนรู้ด้านการทำน้ำปลาจากปลาร้า น้ายาล้างจาน ซึ่งชาวบ้านได้อาศัยเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๓. ด้านอาหารพื้นบ้าน

๓.๑ กลุ่มทำปลาร้าบอง

ประวัติบ้าน ดอนโจด หมู่ ๖ ต.คอนนิม.

บ้านดอนโจดเริ่มก่อตั้ง ราวปี พ . ศ . ๒๔๓๗ โดยอประแดงแซ่น กับพ่อตาโหมต ซึ่งอพยพมาจาก บ้านคอนนิม เพื่อสะดวกในการทำนา ทำไร่ โดยครั้งแรกอาศัยหนองนาบักคำ เป็นหนองน้ำกินน้ำใช้ ต่อมาหนองบักคำ ตื้นเขิน กอปรกับชาวบ้านจากบ้านคอนนิมและโนนเก่าน้อยอพยพมาอยู่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ขาดแคลนน้ำ ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันขุดหนองโสภกะทิเป็นที่กักเก็บน้ำไว้ใช้จนถึงปัจจุบัน ต่อมาราวปี พ . ศ ๒๔๗๖ โดยก ารนำของนายพา จันทะภา สารวัตรผู้ใหญ่บ้าน แ ละชาวบ้านกว่า ๕๐ ครอบครัว ได้สร้างวัดขึ้น โดยมีพระภิกษุสี ดอกไม้งาม เป็นเจ้าอาวาส และในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ . ศ ๒๔๘๒ ได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นครั้งแรก โดยผู้ก่อตั้งคือ ขุนเสลภูมิ ยพิพัฒน์ นายอำเภอพล ซึ่งในระยะแรกอาศัยศาลาวัดที่ไม่มีพระภิกษุจำพรรษาเป็นสถานที่เล่าเรียน และในปี พ . ศ ๒๕๑๙ โดยการนำของ นายอำคา พิริยะ ผู้ใหญ่บ้าน ได้ประชุมชาวบ้าน_กรรมการหมู่บ้าน คณะครูในโรงเรียนบ้านดอนโจด ได้ตกลงเปลี่ยนสถานที่ตั้งของโรงเรียนเพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างวัดเพิ่มเติมกับที่สาธารณประโยชน์ชื่อว่า ดอนหมาตาย ซึ่งตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีเนื้อที่ ๒๑ ไร่เศษ โดยเริ่มสร้างกุฏิ ๒ หลัง ศาลาการเปรียญ ๑ หลัง ละ ในปี พ . ศ ๒๕๒๒ โรงเรียนได้นำที่ ดอนหมาตายขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ และก่อสร้างอาคารเรียนหลังแรกพร้อมอาคารประกอบ และในปี ๒๕๒๓ ได้รื้อถอนอาคารเรียนหลังเดิมที่ตั้งอยู่ที่ดินวัด เพื่อย้ายไปอยู่ที่ใหม่ และใช้เป็นสถานที่เล่าเรียนมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับผู้นำหมู่บ้าน เมื่อปี ๒๔๘๖ ทางราชการได้แต่งตั้งนายสี จันทะภา เป็นผู้ใหญ่บ้านโคกสว่างและให้ดูแลบ้านดอนโจด ด้วย จนถึง พ .ศ ๒๔๙๘ ได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยนายพรมมา ดอกไม้งาม ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านดอนโจด หมู่ที่ ๑๓ ตำบลคอนนิม อำเภอพล จนถึงปี พ . ศ ๒๕๐๐ ได้เลือกนายอำคา พิริยะ เป็นผู้ใหญ่บ้านดอนโจด หมู่ ๙ ตำบลคอนนิม อำเภอพล พอถึงปี ๒๕๒๑ ชาวบ้านได้เลือกนายบุญเพิ่ม ขุนทิพย์ทอง เป็นผู้ใหญ่บ้านดอนโจด หมู่ที่ ๖ ตำบลคอนนิม กิ่งอำเภอเวียงใหญ่ และเมื่อปี ๒๕๒๒ ชาวบ้านได้เลือกนายบุญเถิง กองหล้า เป็นผู้ใหญ่บ้าน จนถึง พ . ศ ๒๕๓๗ ได้ถึง แก่กรรม ชาวบ้านจึงได้เลือกนายสุพิน ศรียะ และนายประสาท มาบพันนา เป็นผู้ใหญ่บ้านดอนโจด ตามลำดับจนถึงปัจจุบัน

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้งและอาณาเขต

๑) ระยะทางจากอำเภอถึงหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ตลอดสายความยาว ๗ กิโลเมตร

๒) พื้นที่ทั้งหมด ประมาณ ๒๕๐๐ ไร่ แยกเป็น

- พื้นที่อยู่อาศัย ประมาณ ๑๓๐ ไร่

- พื้นที่การเกษตร ประมาณ ๒๐๐๕ ไร่

- พื้นที่ด้านอื่น ๆ เช่น พื้นที่ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ,พื้นที่ป่าสงวน ประมาณ ๓๖๕ ไร่

๑.๒) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อ เขตติดต่อ บ้านโนนแก่น้อย - โคนสว่าง

ทิศใต้ ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโนนแก่น้อย

ทิศตะวันออก ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโนนแก่น้อย - ป่าแดง

ทิศตะวันตก ติดต่อ เขตติดต่อบ้านโคนสว่าง - กุดหมากเห็บ

๑.๓ จำนวนครัวเรือน และประชากร

จำนวนครัวเรือน ๑๓๗ ครัวเรือน ประชากร ๖๐๑คน ชาย ๓๑๒ คน หญิง ๒๘๙ คน มีวัย

แรงงาน ๔๔๘ คน ไปทำงานต่างถิ่นในประเทศ ๑๗๕ คน และทำงานต่างประเทศ

๖ คน เพศชายส่วนมากมีทักษะด้าน ช่างปูน ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ จักสาน เพศหญิงมีทักษะด้านการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย เป็นต้น

๒ สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ ประชาชนมีอาชีพหลักคือการเกษตร (ทำนา) อาชีพเสริม คือทอผ้าไหม การทำน้ายาล้างจาน น้ำปลา และรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๗,๐๐๐ บาท ปี เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ/คน/๒

๑.๔ ชื่อกลุ่มองค์กรต่าง ในหมู่บ้าน/ ดังนี้

๑) กองทุนหมู่บ้าน

๒.) กองทุน กข.คจ.

๓) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๔) กลุ่มทอผ้าไหม

๕) กลุ่มปลาร้าบอง

๖) กลุ่มทำ น้ำปลา และ น้ายา ล้างจาน

๗) กลุ่มปฎิชีวะภาพ

๓. ลักษณะภูมิประเทศภูมิอากาศ/

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ ดอน ภูมิอากาศร้อน แห้งแล้ง น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ

๔. ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ มี ปลาร้าบอง

๓.๒ ข้าวแตนสมุนไพร

ชื่อ นางสาวทิพย์ มาลา

บ้านโคกสว่าง หมู่ที่ ตำบลคอนฉิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ๗

บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด พาทีมงาน THE STANDARD ไปเยี่ยมเยือน ‘กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโคกสว่าง’ ผู้ผลิตข้าวแตนสมุนไพรสายทิพย์ วิสาหกิจชุมชนเล็กๆ ในจังหวัดขอนแก่น ที่ทางโตโยต้าได้นำความรู้เกี่ยวกับระบบการผลิตไปประยุกต์และถ่ายทอดให้เหมาะกับบริบทของธุรกิจ ทั้งยังต่อยอดความสำเร็จสู่ชุมชนอื่นๆ ด้วยการเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ในนาม ‘ศูนย์การเรียนรู้โตโยต้า ธุรกิจชุมชนพัฒนา’ แห่งที่สองของประเทศไทยและแห่งแรกในภาคอีสาน

ศูนย์การเรียนรู้โตโยต้า ธุรกิจชุมชนพัฒนา เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดจากผลสำเร็จของโครงการโตโยต้า ธุรกิจชุมชนพัฒนา โดยทางโตโยต้าจะส่งพนักงานที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ มาสอนชุมชนให้รู้วิธีการทำธุรกิจแบบมีอาชีพ ลดต้นทุนการผลิต ลดความสูญเสีย เพิ่มพูนผลกำไร ฯลฯ โดยองค์ความรู้หลักที่นำมาใช้คือระบบการผลิตแบบโตโยต้า (TPS) เพื่อพัฒนาระบบการผลิตและการบริหารจัดการ และหลักการไคเซ็น (Kaizen) เพื่อให้ธุรกิจชุมชนสามารถแก้ไขปัญหา ปรับปรุง และพัฒนาธุรกิจได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

“ช่วงแรกที่ทำวิสาหกิจชุมชนบ้านโคกสว่าง เราก็คิดแต่ว่าอยากทำอะไรเพื่อชุมชนบ้าง อยากให้ชุมชนมีรายได้มากขึ้น ก็เลยทำข้าวแตนที่ชาวบ้านคุ้นเคยกันดี พอทำได้สักพักก็ประสบปัญหาเยอะ แต่เราก็คิดว่าทำดีที่สุดแล้วเท่าที่ความสามารถจะมี อยู่มาวันหนึ่งทางโตโยต้า ขอนแก่น เขาติดต่อมาว่าบริษัทกำลังหาชุมชนเข้าร่วมโครงการโตโยต้า ธุรกิจชุมชนพัฒนา ทางเราสนใจไหม พี่ตอบตกลงทันทีแบบไม่ต้องคิดเลย” สายทิพย์ ลามา ประธานกลุ่มธุรกิจชุมชนกลุ่มข้าวแตนสมุนไพรสายทิพย์ เล่าให้ฟังถึงประวัติความเป็นมาและการเข้าร่วมโครงการกับทางโตโยต้า สิ่งที่น่าประทับใจสำหรับโครงการโตโยต้า

ธุรกิจชุมชนพัฒนา คือการสอนให้ชุมชนคิดเป็น หยิบยื่นองค์ความรู้ คอยแนะแนวมากกว่าแก้ปัญหาให้เสร็จสรรพแล้วชุมชนทำตามอย่างเดียว

“สิ่งที่เกิดขึ้นในโครงการคือเราคิดร่วมกัน ทางโตโยต้าจะส่งผู้เชี่ยวชาญมาคอยแนะ คอยดู พอเขาเห็นปัญหา เขาจะให้ที่บ้านเราไปคิดว่าควรแก้ไขอย่างไร เช่น ทำอย่างไรไม่ให้ข้าวเสีย ทำอย่างไรให้แผ่นข้าวได้มาตรฐาน แผ่นข้าวไม่แตก ให้เราลองคิด ลองหาแนวทาง แล้วนำมาเสนอ ถกเถียง พูดคุยกัน เขาสอนให้เราคิดเป็น มองเห็นปัญหา เข้าใจในการทำธุรกิจ โตโยต้าได้นำองค์ความรู้และนวัตกรรมทางความคิดมาสอนให้แม่บ้านเพื่อที่จะไปต่อยอดทำต่อได้ เมื่อไรที่ไม่มีโตโยต้า เราก็สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง” สายทิพย์กล่าวเสริมกระบวนการผลิตแบบโตโยต้าและโคเซ็นจะดำเนินการภายใต้แนวคิด อย่าง ได้แก่ รู้ เห็น เป็น ใจ กล่าวคือลงพื้นที่สำรวจรายละเอียดเพื่อ ‘รู้’ ปัญหา เมื่อรู้แล้วก็ ‘เห็น’ แนวทางการแก้ปัญหา โดยใช้วิธีการแก้แบบโคเซ็น สร้างระบบมองเห็นให้ทุกคนมองเห็นปัญหาร่วมกัน หลังจากนั้นจึง ‘เป็น’ ทำเป็น ด้วยตนเอง ใช้โคเซ็นในการแก้ปัญหาซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนได้หนทางที่ดีที่สุด และสุดท้าย ‘ใจ’ ทำทุกอย่างด้วยใจ เข้าใจ ใส่ใจ และถูกใจ หลังจากเยี่ยมชมโรงงานการผลิต เรามองเห็นโรงงานทำขนมขนาดเล็กที่ได้มาตรฐานราวกับโรงงานใหญ่ๆ ด้านในสะอาดและเป็นระบบระเบียบมาก มีการแบ่งเขตพื้นที่การทำงานอย่างชัดเจน โชนนี้ไว้หุงข้าว ตากข้าว โชนนี้ไว้ทอดไว้แพ็กกล่องบรรจุภัณฑ์ สต็อกของทุกกล่องระบุวันที่และจำนวน จัดสรรอย่างเป็นระบบ มองผิวเผินถ้าไม่บอกว่าทำขนม ผู้เขียนยังคิดในใจเลยว่าราวกับโรงงานของโตโยต้าไม่มีผิดเพี้ยน สายทิพย์บอกกับเราว่าหลังเข้าร่วมโครงการ ทุกอย่างเป็นระบบขึ้นมาก โตโยต้าเข้ามาปรับกระบวนการให้เราผลิตได้เร็วขึ้น ทำงาน

น้อยลง แต่ได้ผลผลิตมากขึ้นกว่าเท่าตัว ความเสียหายจำพวกแผ่นข้าวแตก การบรรจุภัณฑ์ หรือสต็อกข้าวดิบเก่าแทบเป็นศูนย์ ปริมาณแก๊สก็ใช้น้อยลง เขาสอนให้รู้จักระบบ Just in time เปลี่ยนมาคิดเซตว่าเราไม่ใช่ผู้ผลิตข้าวแต่น แต่เราคือธุรกิจอาหาร ผลิตได้เร็ว แต่ไม่จำเป็นต้องผลิตไว้เยอะ เพราะจะเป็นต้นทุนจม เราจึงใช้คำสั่งซื้อของลูกค้าเป็นตัวกำหนดการผลิต เมื่อมีเวลามากขึ้นก็นำเวลาเหล่านั้นไปพัฒนาสินค้า ตอนนี้นอกจากรสหวานที่เป็นรสดั้งเดิมแล้ว ข้าวแต่นของชุมชนยังมีรสต้มยำกุ้ง รสทุเรียนกรอบ รสช็อกโกแลตชิพ แต่ละรสเป็นที่ชื่นชอบและได้รับความนิยมมาก มีมอเตอร์จากลูกค้าตลอดเวลา สำหรับโครงการโตโยต้า ธุรกิจชุมชนพัฒนา ยังคงทำกิจกรรมต่อเนื่องอยู่ทุกปี โดยโตโยต้ามุ่งจะขยายโครงการนี้ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และชุมชนให้เติบโตมั่นคง และยั่งยืน

๔. ด้านประเพณี

ประเพณีบุญเดือนหกและบวงสรวงหลวงพ่อนาย

ที่ตั้งหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดลัทธิฐาน ต.ขอนแก่น .แวงใหญ่ จ.คอนคม อ.

ประเพณีเลี้ยงปู่ตาเป็นประเพณีความเชื่อของชาวอีสาน ที่มีความเกี่ยวพันต่อเนื่องกัน กล่าวคือก่อนจะมีการทำบุญช่าชะนั้นก็จะต้องมีการเลี้ยงผีปู่ตาก่อนในช่วงเดือน ๖ เดือน ๗ ทั้งสองประเพณีนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณ ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งคนทั่วไปเรียกว่า ผี ความเชื่อเรื่องผีในสังคมท้องถิ่นของชาวอีสานมีอยู่อย่างแพร่หลายมีทั้งผีที่ร้ายและผีที่ดี ตัวอย่างของผีที่ร้าย เช่น ปอบ กระสือ ซึ่งผู้คนกลัวและหาทางกำจัด ส่วนผีอีกประเภทคือผีดินนั้นผู้คนให้ความเคารพนับถือกราบไหว้บูชา เช่น ผีปู่ตา เจ้าพ่อ เจ้าแม่ หรือผีบ้านผีเรือน ที่มีความเชื่อว่าคอยปกป้องให้ความคุ้มครองคนในชุมชนนั้นๆ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ อันเป็นผลให้เกิดประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผีคือประเพณีการเลี้ยงผีปู่ตาและประเพณีบุญช่าชะ

การบวงสรวงในวันธรรมทอถิ่นอีสาน “ปู่ตา”คือ ผีหรือเทวดาที่คุ้มครองหมู่บ้าน ที่สิงสถิตของปู่ตาเรียกว่า “ศาลตาปู่” มักตั้งอยู่ที่ดอนหรือเนินซึ่งเป็นทางเข้าหมู่บ้าน ที่มีต้นไม้ใหญ่ ลักษณะของศาล เป็นศาลสี่เสา หลังคาจั่ว ภายในศาลมีรูปปั้น ช้าง ม้า ตึกตาคน ชายหญิง อาวุธ ทำด้วยไม้ เช่น มีด ดาบ หอก ปืน เป็นต้น พิธีบวงสรวงหรือเลี้ยงปู่ตามีความสำคัญ เพราะชาวบ้านเชื่อว่า ปู่ตาเป็นผู้คุ้มครองภัยอันตรายต่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้าน วันเลี้ยงปู่ตาจะกำหนดในช่วงเดือน ๖-๗ โดยมีเผ่าจ้ำ จะ (ผู้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการบวงสรวงสังเวณีหรือเทวดาประจำหมู่บ้าน)เป็นผู้นำกำหนดวัน เมื่อถึงวันที่กำหนดในตอนเช้า ชาวบ้านจะร่วมทำความสะอาด ถางหญ้า ตัดแต่งพุ่มไม้ จัดแท่นบูชา เปลี่ยนเครื่องนุ่งห่ม หรืออาจจะซ่อมแซมหอปู่ตาให้ดีกว่าเดิม และนำเครื่องบวงสรวง ต่าง ๆ อาทิ ดอกไม้ พวงมาลัย รูปเทียน อาหารคาวหวาน วางบนแท่นบูชา เพื่อบวงสรวงหลวงพ่อนาย เมื่อเสร็จพิธีบวงสรวงแล้วเผ่าจ้ำจะนำเครื่องเซ่นแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งให้

ลูกหลานเอากลับไปบ้านอีกส่วนหนึ่งมอบให้ปู่ตา น้ำหอมที่บูชาปู่ตา นั้นชาวบ้านจะมาประพรมตัวเพื่อเป็นสิริมงคล

5. ด้านศิลปกรรม

ลิมเก่าวัดลัญจิวัน

ลิมเก่าวัดลัญจิวัน อำเภอแวงใหญ่ ขอนแก่น"

ลิมทีบ สร้างโดยช่างญวนวัดลัญจิวัน บ้านคอนนิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น สันนิษฐานสร้างมากกว่า ๙๐ ปี ภายในอาคารมีพระพุทธรูปดินเผาปางมารวิชัย ศิลปะแบบพื้นบ้านทาสีของประดิษฐานบนฐานชุกชีติดผนัง

๖. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

”โคก หนอง นา โมเดล“

ชื่อ นางชุตติมา ดอนเส

บ้านป่าแดง หมู่ที่ ตำบลคอนนิม อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เวลา ๐๙.๓๐ นายปรัตถกร บุสาวรรณกร นายอำเภอเวียงใหญ่ เป็นประธานในกิจกรรม เอามือสามัคคี โคก หนอง นา โมเดล ณ แปลงนางชุตติมา ดอนเส หมู่ที่ ๕ บ้านป่าแดง ต.ราษฎรในพื้นที่ กลุ่ม .ขอนแก่น โดยมีหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น กำนัน ผญบ.เวียงใหญ่ จ.ขอนแก่น ภาควิชาการพัฒนารัฐบาลชนบท ตลอดจนองค์กรพัฒนาสตรี และผู้นำ อชเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ .

ในการนี้ นายธีระเชษฐ สอนปะละ พัฒนาการจังหวัดขอนแก่น มอบหมายให้นางสาววาสนา อังวะ นักวิชาการพัฒนารัฐบาลชนบทชำนาญการ กลุ่มงานส่งเสริมฯ ร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ นางมณีวรรณ ศิลารักษ์ รักษาการแทน พัฒนาการอำเภอเวียงใหญ่ ได้กล่าวรายงานถึงความเป็นมาและ

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมฯ ซึ่งกิจกรรมเอามือสามัคคีในวันนี้ มีฐานการเรียนรู้ ๖ ฐาน ได้แก่)๑) ฐานท่อมดิน)๒) ฐานปลูกป่า) ๓) ฐานคลองไส้ไก่)๔) ฐานหญ้าแฝก)๕) ฐานปุ๋ยอินทรีย์ และ)๖) ฐานบ่อปลา

